

Maize 3

1. Lasi tekstu! Ievieto vārdu “maize” pareizā locījumā!

Cepēja – goda sieva

Senāk _____ Latvijā cepa katrā lauku mājā. Galvenā _____ ir rupjmaize, ko cep no rudzu miltiem. _____ cepšanai vajadzīga īpaša krāsns un darbarīki: abra, mente, kruķis, lize, abrkasītis un čauksture – līki iesieta slotā krāsns izslaucīšanai. Rupj _____ cepa no rudzu miltiem, saldiskāb _____ – no bīdelētiem rudzu miltiem. No miežu miltiem un rupji maltiem kviešu miltiem sestdienās cepa karašu, bet no bīdelētiem kviešu miltiem tika cepta balt _____ . Rupjmaizi dēvē arī par melno, rupjo _____ , rupuci.

Mīklas iejaukšanai izmanto abru jeb muldu – no koka izgremtu iegarenu trauku. Abras gatavo arī no dēļiem – izmanto apsi, liepu vai bērzu. Abrai jābūt vieglai. Biežāk cepa plaucēto rudzu _____ , aplejot abrā miltus ar verdošu ūdeni. Tad siltā ūdenī izšķīdina mīklas piku (sakasnīti) no iepriekšējās cepšanas reizes. Abrā iemaisa pašķidru mīklu, ko atstāj pa nakti ierūgt. Ar menti, garenu koka lāpstiņu, to samaisa. No rīta _____ mīca. Mīcīšana ir smags darbs, tāpēc sievietes uzvilka tīru kreklu, ap galvu sēja baltu lakatiņu. Mīca ilgi, pievienojot miltus, ķimenes. Kad mīkla vairs nelīp pie rokām, beidz mīcīt. Tad skaita _____ rūgšanas vārdus: “Rūgsti nu, _____ , kā Rīga, kā Cēsis!” Mīklai pārvelk krustu un rūpīgi apsedz ar līnu dvieli. Tad kurina krāsni. Kad krāsns izkurējusies, ogles izrauš ar kruķi un ar čauksturi – lapotu, līki iesietu slotu – izslauka. Karstumu pārbauda: iemet 3 šķipsniņas miltu – ja tie apdeg, krāsni slauka ar mitru čauksturi. Čauksturi sasien no lapainiem bērza zariem, ziemā var izmantot sasietās pirtsslotas. Abru ar uzrūgušo mīklu novieto pie krāsns, uz lizes veido garenus kukulīšus, apakšā pakaisa miltus un liek kļavu lapas. Tad maizi šauj krāsnī.

(Čekstere, I. Rudzu maize. Latvijas kultūras kanons [tiešsaiste]. 2019. [skatīts 2020. g. 24. janvārī]. Pieejams: <https://kulturaskanons.lv/archive/rudzu-maize/>)

2. Lasi tekstu! Ievieto vārdu “maize” pareizā locījumā!

Maizes zīmes

Uz kukuliša, ko dēvē arī par klaipiņu, ar pirkstiem vai delnas malu iespieda _____ zīmi. Visbiežāk tas bija krusts, slīpais krusts vai svītras. Rupj _____ kukulis parasti ir iegarens, bet Kurzemē senatnē cepa apaļus kukuļus. Atšķirīgas formas _____ cepa uz svētkiem. _____ zīmju daudzveidība ir pārsteidzoša. Kurzemē veido krustu krustu – Māras zīmi. Vispirms ar delnas malu _____ iespiež parasto krustu. Pirmo līniju iespiežot, saka: “Lai nesadeg!” Otro pārkrustojot: “Lai jēla nepaliek!” Tad ar pirkstu pārkrusto visus četrus krusta galus, sakot: “Būs nabagiem _____, būs _____ ceļa gājējiem, būs maziem bērniņiem, būs _____ pašiem arī!”

Vidzemē _____ vilka skujiņu jeb vārpiņu, saucot to arī par ugunszīmi. Savdabīgs ir slīpais krusts, vilkts ar 4 pirkstiem.

Zemgalē iecienīts ir vienkāršais slīpais krusts – ar pirkstu galiem iespiestas “zvaigznītes”.

Latgalē dominē krusta zīme.